

Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Yeterliklerine İlişkin Öğrenci Görüşleri*

Received/Geliş: 03.09.2017
Accepted/Kabul: 09.05.2018

Ertuğ CAN**
Başak ARSLAN***

Öz

Bu araştırmanın amacı, öğrenci görüşlerine göre öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterliklerini belirlemektir. Araştırma, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma desende yürütülmüştür. Araştırmanın nicel boyutunda veri toplama süreci, Kasım 2014 ile Şubat 2015 tarihleri arasında İstanbul ili Kadıköy ilçesindeki ortaokulların 5. 6. 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören 1016 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda veri toplama işlemi ise İstanbul Kadıköy ilçesindeki ortaokulların 5. 6. 7.ve 8. sınıflarda öğrenim gören 50 öğrenci ile Mart 2015, Nisan 2015 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nitel verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Nitel araştırma verileri içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir.

Araştırmanın nicel bulgularına göre, öğrenciler ‘öğretmen-öğrenci ilişkileri’ ve ‘eğitim öğretim ilkelerine uyma’ boyutlarında öğretmenleri ‘orta düzeyde’ yeterli görmektedir. Öğrenciler, öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine ‘orta düzeyde’ uyduklarını belirtmiştir. Nitel verilerden elde edilen bulgulara göre öğrenciler, öğretmenlerin sınıf ortamında esprili bir tutum sergilemesini ve derslerin daha eğlenceli olmasını beklemektedir. Öğrenciler ödüllendirmenin not ile olmasını, cezalandırmanın uyarma veya affetme şeklinde olmasını istemektedir. Öğrenciler, öğretmenlerinin eğlenceli etkinliklere ve oyunlara yer vermesini istemektedir. Ayrıca, öğretmenlere sınıf yönetimi konusunda uygulama ağırlıklı hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim verilmesinin, sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesine ve daha etkili bir eğitim öğretim faaliyetinin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen, Sınıf yönetimi, Öğrenci, Yeterlik.

* Bu araştırma, Dr.Öğr.Üyesi Ertuğ CAN danışmanlığında tamamlanan 2. Yazarın Yüksek Lisans tez çalışmasından uyarlanmış olup, 11-14 Mayıs 2017 tarihlerinde Pamukkale Üniversitesi/Denizli’de gerçekleştirilen 4. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuş, ayrıca geliştirilmiş ve güncellenmiştir.

**Dr.Öğr.Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı. ertugcan@gmail.com - ORCID ID: 0000-0002-0885-9042

***Uzman, Öğretmen, Gazi Mustafa Kemal Ortaokulu/Kadıköy/İstanbul, basakburcuarslan@hotmail.com - ORCID ID:0000-0001-6804-1528

Students' Opinions Related to the Teacher Competences on Classroom Management

Abstract

The purpose of this research is to determine the classroom management competences of the teachers based on the students' opinions. Both quantitative and qualitative research designs were used and this study was conducted with a mixed method. The qualitative research has been conducted on 1016 students attending to the 5th, 6th, 7th and 8th grades at secondary schools in Kadıköy district of Istanbul, and the data were collected between November 2014 and February 2015. The qualitative data were obtained from 50 students attending 5th, 6th, 7th and 8th grades at secondary schools in Kadıköy, between March 2015 and April 2015. The qualitative data were analyzed by using content analysis technique.

The quantitative data show that the students describe their teachers as average level in 'teacher student relations' and 'compliance to the teaching and educational principles'. Students declared that teachers pay average regard to classroom management principles. According to the qualitative data, students require teachers to display humorous attitude and to make lessons entertaining. Students wish to be awarded by marks, being warned verbally, and forgiven instead of punishment. Students would like their teachers to include entertaining activities and games. In addition, it is anticipated that providing teachers with pre-service and in-service-oriented trainings in relation to the classroom management will help prevent disruptive behaviors in class and realize more effective teaching and learning activities.

Key words: Teacher, Classroom management, Student, Competence.

Giriş

Sınıf yönetimi, eğitim yönetiminin temel basamağını oluşturmaktadır. Sınıf, öğrenci ile öğretmenlerin bir araya geldiği, öğrenme ve öğretme faaliyetinin gerçekleştiği ortamdır. Çalık'a (2011:4) göre, eğitimin en temel amaçlarından biri olan öğrencilere olumlu ve istendik davranışlar kazandırma sınıf ortamında mümkün olmaktadır. Bu yüzden, sınıfın etkili yönetimi büyük önem taşımakta ve öğretmenlere de önemli görevler düşmektedir. Aydın'a (1998:18) göre, öğretmen sınıfın nabzını elinde tutan bir doktor, yaşamın kurallara uygun gerçekleşmesine özen gösteren bir hekim, sınıf içi uyum ve ahengi sağlayan bir orkestra şefi gibi olmalıdır.

Sınıf yönetiminin en temel amacı, etkili ve verimli bir öğrenme-öğretme ortamı oluşturmaktır. Sınıf yönetimi, sınıfta önceden belirlenen hedefler doğrultusunda öğretme ve öğrenme etkinliklerinin gerçekleşmesi için öğrenme çevresi ve öğrenci davranışlarının düzenlenmesi, kontrol edilmesi ve değiştirmesiyle ilgili teknik ve etkinlikler bütünüdür (Erden, 2005:199). Öğrencilerin tutum ve davranışlarının istendik davranışlar haline dönüşmesi büyük ölçüde öğretmenin sınıf yönetimi yeterliğine bağlıdır. Öğretmenin sadece sınıf yönetimi ilkelerini bilmesi yeterli değildir, öğretmen aynı zamanda bu ilkeleri uygulamalıdır (Can ve Baksi, 2014). Başka bir ifadeyle sınıf yönetiminin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi, öğretmenin sınıf yönetimi konusunda yeterli olmasına bağlıdır (Demirtaş, 2005).

Öğretmenlerin sınıf yönetimi başarısı, öğretmen, öğrenci, aile, okul ortamı, yönetici ve çevresel faktörlerden etkilenebilmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin meslekî başarıları ile öğrencilerin okul başarıları sınıf yönetiminden etkilenebilmektedir. Gündüz ve Can'a (2013: 421) göre sınıf yönetimi, önemli kurallarla işleyen bir sistemdir. Bu süreçte, öğretmenin okulda anne-babalık, bilgiyi paylaşma, disiplin sağlama, karar verme, sırdaşlık, öğrencilere liderlik yapma, rehberlik etme, moral verme, öğrencileri toplumsallaştırma gibi rolleri vardır. Bu rolleri yerine getirebilmek için öğretmenin gerekli mesleki bilgi, beceri ve tutuma sahip olması gerekir.

Başar'a (1998: 14) göre öğretmen, sınıfın öğrenme ortamının fiziksel donanımı, öğretim planı ve etkinliklerin hazırlanması ve uygulanması, zamanın etkili kullanılması, öğrencilerle ilişkilerin düzenlenmesi, öğrencilerin olumlu davranışlar geliştirmesi konusunda bir dizi çaba harcamaktadır. Öğretmenlerin öğrencilerin başarısını arttırmak için sınıf

yönetimini oluşturan bu öğeleri dikkate alması ve etkili bir şekilde kullanması gerekmektedir. Ada'ya (2007) göre öğrenciler, taraflı davranan, bazı öğrencilerle daha çok ilgilenen, aksi, huysuz, alaycı, çabuk sinirlenen, güler yüzlü olmayan, kendini üstün gören, kibirli, baskıcı, okul ortamı dışında öğrenciyi tanımayan, öğrenciyle ilgilenmeyen öğretmenleri sevmemektedir.

Öğretmenlerin sınıfı etkili bir biçimde yönetebilmeleri için sağlam bir meslek bilgisine, genel kültüre, konu alanı bilgisine ve sınıf yönetimi becerisine sahip olması gerekir. Asıl görevleri, öğrencilerin öğrenmelerini, sosyalleşmelerini, istedik davranış geliştirmelerini sağlamak olan öğretmenlerin bu görevleri başarı ile yerine getirebilmeleri hiç şüphesiz ki, sınıf yönetiminde yeterli olmalarına bağlıdır (Gündüz ve Can, 2013:421). Daha önce yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerinin yetersiz olduğu (Korkmaz, 2007), sınıf yönetiminde demokratik davranmadıkları (Yalçın, 2007), sınıf yönetimi bilgilerinin yetersiz olduğu (Baloglu, 1998), sınıfı kişisel özelliklerine göre yönettikleri (Selçuk, 2000), bağırma, sert mizaçlı olma, sınav sonuçlarını geç duyurma, kendi eşyalarını öğrencilere taşıtma, öğrencileri dinlemeden anlamadan kızma, ceza verme, sert tepkiler verme ve notla tehdit etme şeklinde olumsuz davranışlar sergiledikleri (Can ve Baksi, 2014) şeklinde bulgulara rastlanmaktadır. Görüldüğü gibi, öğretmenlerin sınıf yönetiminde değişik sorunlarla karşılaşmalarının nedenleri arasında, sınıf yönetiminde yeterli bilgi, beceri ve deneyime sahip olmamaları yer almaktadır. Bu bağlamda, öğretmenlerin sınıf yönetimi alanındaki yeterliklerinin öğrenci görüşlerine göre belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı, öğrenci görüşlerine göre öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterlik düzeylerini belirlemek ve öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterliklerinin geliştirilmesine yönelik öneriler geliştirebilmektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeyi nedir?
2. Öğretmenlerin eğitim öğretim ilkelerine uyma düzeyi nedir?
3. Öğretmenlerin sınıf yönetimi ve eğitim-öğretim ilkelerine uyma düzeyine ilişkin puanlar cinsiyet ve eğitim basamağı değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrenciler öğretmenlerinden sınıf ortamında hangi davranışları beklemektedir?

5. Öğretmenlerin etkili sınıf yönetimi için neler önerilebilir?

Yöntem

Araştırma, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma modelde desenlenmiştir. Karma yöntem araştırmalarında araştırmacı hem nicel hem de nitel yöntemleri kullanarak veri toplar, analiz eder, bulguları bütünleştirir ve ileriye dönük tahminlerde bulunur. Farklı yöntemlerle toplanan veriler, birbirlerini desteklemek amacıyla kullanılarak sonuçların inandırıcılığı güçlendirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklem grubu, 2014-2015 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan 4 farklı ortaokulda öğrenim gören 5. 6. 7. ve 8. sınıf düzeyinde 1016 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem grubunun 488'i (%48,0) erkek, 528'i (%52,0) kız öğrencidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 146'sı (%14,4) 5. sınıf, 297'si (%29,2) 6. sınıf, 210'u (%20,7) 7.sınıf, 363'ü (%35,7) ise 8. sınıfta öğrenim görmektedir. Araştırmanın nitel verileri, 50 öğrencinin görüşlerinden elde edilmiştir. Katılımcıların 10'u 5. sınıf, 15'i 6. sınıf, 15'i 7. sınıf ve 10'u 8. sınıfta öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Nicel araştırma verileri, Gündüz ve Can (2013) tarafından geliştirilen ve beşli likert tipi 33 sorudan oluşan "Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi İlkelerine Uyuma Düzeyini Belirleme Ölçeği" ile elde edilmiştir. Ölçek iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin 'öğretmen-öğrenci ilişkisine yönelik ilkelere uyuma' şeklindeki birinci alt boyutu 15 maddeden oluşmaktadır. 'Eğitim-öğretime yönelik ilkelere uyuma' şeklindeki ikinci alt boyutta madde sayısı 18'dir. Test toplamının Cronbach's Alpha değeri $\alpha=.93$ 'tür. Birinci alt boyutun Cronbach's Alpha değeri $\alpha=.89$; İkinci Alt boyutun Cronbach's Alpha değeri ise $\alpha=.88$ olarak bulunmuştur. Nitel veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu yardımıyla yüz yüze görüşme ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, pilot uygulama yapıldıktan sonra uzman görüşü alınarak geliştirilen 4 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Araştırmanın nitel bölümünde, "belli bir amaç doğrultusunda az sayıdaki durumdan çok sayıda ayrıntı elde etmek, derinliğine ve zengin veriler sağlamak" (Teddle ve Tashakkori, 2015: 209), için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen

durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir. Araştırmacı seçilen durumlar bağlamında doğa ve toplum olaylarını ya da olgularını anlamaya ve bunlar arasındaki ilişkileri keşfedip açıklamaya çalışır. Ölçüt örnekleme kullanılan araştırmalarda da gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü (temel nitelikleri) karşılayan birimler örnekleme alınır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009; Patton, 2002). Araştırmada verilerin sağlıklı olabilmesi için ortaokulun tüm sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin görüşlerine başvurulması temel kriter olarak alınmıştır.

Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizinde tanılayıcı istatistik yöntemleri olarak frekans, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Ayrıca, iki bağımsız grup arasında niceliksel süreli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında ortalama puanların karşılaştırılmasında ANOVA kullanılmıştır. ANOVA sonrasında farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla post-hoc testlerinden Scheffe testinden yararlanılmıştır. Bulgular, %95 güven aralığında ve %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Nitel araştırma verilerinin analizinde, içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma bulgularının sunumunda katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Katılımcıların katılımcı sırası doğrudan alıntılarının sunumunda K1, K2, K3 şeklinde kodlanarak verilmiştir. Nitel araştırma verilerinin analizi sonucu oluşturulan temalar: (1) öğretmenlerden beklenen davranışlar, (2) öğretmenlerin ödül uygulamaları, (3) öğretmenlerin ceza uygulamaları, (4) öğrencilerin ödül beklentileri, (5) öğrencilerin ceza beklentileri ve (6) öğretmenlere öneriler, şeklinde belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Temalar ve alt temalar (N=50)

Temalar	Alt Tema Sayısı
1. Öğretmenlerden beklenen davranışlar	8
2. Öğretmenlerin ödül uygulamaları	7
3. Öğretmenlerin ceza uygulamaları	8
4. Öğrencilerin ödül beklentileri	5
5. Öğrencilerin ceza beklentileri	9
6. Öğretmenlere öneriler	8
Toplam	45

Tablo 1’de görüldüğü gibi verilerin analizi sonucunda, 8’i öğretmenlerden beklenen davranışlar, 7’si öğretmenlerin ödül uygulamaları, 8’i öğretmenlerin ceza uygulamaları, 5’i öğrencilerin ödül beklentileri, 9’u öğrencilerin ceza beklentileri ve 8’i öğretmenlere öneriler ana teması kapsamında olmak üzere toplam 45 alt tema belirlenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın Nicel Bulguları

Bu bölümde, öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeylerine ilişkin nicel araştırma bulguları yer almaktadır. Öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeyine ilişkin veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeyi (N=1016)

Alt tema	\bar{X}	S
1. Öğretmen öğrenci ilişkilerine yönelik ilkelere uyma	3.35	.79
2. Eğitim öğretime yönelik ilkelere uyma	3.38	.62
3. Sınıf ilkelerine uyma (Genel)	3.37	.67

Tablo. 2’ye göre öğrenciler, öğretmenlerin öğretmen-öğrenci ilişkilerine yönelik ilkelere ‘orta düzeyde’ ($\bar{X}=3.35$, S= .79), eğitim-öğretime yönelik ilkelere ‘orta düzeyde’ ($\bar{X}=3.38$, S= .62), sınıf ilkelerine de ‘orta düzeyde’ ($\bar{X}=3.37$, S= .67) uydıkları şeklinde görüş belirtmektedir.

Öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeylerine ilişkin ANOVA sonucunda, istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc testlerinden Scheffe testi yapılmıştır.

Öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeyi ile ilgili öğrenci görüşlerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Algılanan sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeylerinin sınıf düzeyine göre ortalamaları

Sınıf Yönetimi İlkeleri	Sınıf	N	\bar{x}	S	F	p	Fark
Öğretmen öğrenci ilişkilerine yönelik ilkelere uyma	5	146	3.67	.64	27.371	.000*	1 > 3
	6	297	3.54	.79			2 > 3
	7	210	3.07	.80			4 > 3
	8	363	3.23	.77			1 > 4 2 > 4
Eğitim öğretime yönelik ilkelere uyma	5	146	3.55	.57	27.918	.000*	1 > 3
	6	297	3.59	.61			2 > 3
	7	210	3.19	.59			1 > 4
	8	363	3.25	.61			2 > 4
Sınıf yönetimi ilkelerine uyma (genel)	5	146	3.60	.56	30.128	.000*	1 > 3
	6	297	3.57	.66			2 > 3
	7	210	3.14	.65			1 > 4
	8	363	3.24	.65			2 > 4

p < .01

Tablo 3'te yer alan ANOVA sonuçlarına göre sınıf düzeyi değişkeni açısından öğretmen öğrenci ilişkilerine yönelik ilkelere uyma boyutunda [$F_{(6-1010)} = 27.371$, p < .01], istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir. Tablo 3'e göre, 5. sınıf öğrencileri öğretmenlerin öğretmen öğrenci ilişkilerine yönelik ilkelere uyma düzeylerini, ($\bar{x}=3.67$, S=.64), 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek algılamaktadır.

Tablo 3'te yer alan ANOVA sonuçlarına göre, sınıf düzeyi değişkeni açısından eğitim öğretime yönelik ilkelere uyma boyutunda [$F_{(6-1010)} = 27.918$, p < .01], istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir. Eğitim öğretime yönelik ilkelere uyma düzeylerini 6. sınıf öğrencileri ($\bar{x}=3.59$, S=.61), 5. sınıf, 7. sınıf ve 8. sınıf öğrencilerinin eğitim öğretime yönelik ilkelere uyma düzeylerinden daha yüksek bulmaktadır.

Tablo 3’te yer alan ANOVA sonuçlarına göre, sınıf düzeyi değişkeni açısından öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine uyma boyutunda [$F_{(6-1010)}=30.128$, $p<.01$] istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmektedir. Öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeylerini 5. sınıf öğrencileri ($\bar{x}=3,60$, $S=.56$), 6. sınıf, 7. sınıf ve 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bulmaktadır.

Tablo 4. Cinsiyet değişkeni açısından öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeyi (N=1016)

Sınıf Yönetimi İlkeleri	Cinsiyet	N	\bar{x}	S	Sd	t	p
Öğretmen öğrenci ilişkilerine yönelik ilkelere uyma	Erkek	488	3.22	.78	1014	5.083	.00*
	Kız	528	3.47	.78			
Eğitim öğretime yönelik ilkelere uyma	Erkek	488	3.29	.63	1014	4.438	.00*
	Kız	528	3.46	.60			
Sınıf yönetimi ilkelerine uyma (genel)	Erkek	488	3.26	.66	1014	5.014	.00*
	Kız	528	3.47	.65			

$p<.05$

Tablo 4’te, öğrencilerin öğretmen-öğrenci ilişkilerine yönelik ilkelere uyma [$t_{(1014)}= 5.083$, $p<.05$], eğitim-öğretime yönelik ilkelere uyma [$t_{(1014)}= 4.438$; $p<.05$] ile sınıf ilkelerine uyma [$t_{(1014)}= 5.014$; $p<.05$] puanları arasında cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir. Kız öğrenciler, öğretmenlerin öğretmen-öğrenci ilişkilerine uyma ($\bar{X}=3.47$, $s=.78$) yeterliklerini erkek öğrencilere oranla ($\bar{X}=3.22$, $s=.78$) daha yüksek düzeyde değerlendirmektedir. Kız öğrenciler, eğitim öğretime yönelik ilkelere uyma ($\bar{X}=3.46$, $s=.60$) ve sınıf ilkelerine uyma yeterliklerini ($\bar{X}=3.47$, $s=.65$) erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde bulmaktadır.

Nitel Araştırma Bulguları

Nitel araştırma kapsamında öğrencilerden elde edilen veriler, tablolar halinde sunulmuş ve ayrıca katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Tablo 5. Öğretmenlerden beklenen davranışlar (N=50)

Öğretmenlerden Beklenen Davranış Türü	f	%
Esprili-eğlenceli-güler olması	26	52
Bağırmadan-kızgın olmayan	9	18
Nazik- davranması	7	14
Anlayışlı olması	4	8
Sınıf seviyesine inmesi	1	2
Herkese eşit davranması	1	2
Daha çok iletişim kurması	1	2
Disiplinli davranması	1	2
Toplam	50	100

Tablo 5'e göre, öğrencilerin çoğunluğu (n=26) öğretmenlerin esprili, eğlenceli ve güler yüzlü olmasını beklemektedir. Ayrıca, öğretmenlerinin bağırmasın, nazik, saygılı ve anlayışlı olmasını beklemektedir. Bu konudaki bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Öğretmen güler yüzlü gelmeli. Sabah “Günaydın” demeli. Ders bitince ise “İyi dersler” deyip dersten çıkmalı” (K42).

“Öğretmenlerim sınıf içinde kapıdan içeri girince güler yüzle girmeli, ilk 5 dakika nasılsınız diye hatırımızı sormalı. Bazı öğretmenler kapıdan içeri girerken kızgın bir şekilde girer ve hızlı hızlı ders anlatmaya başlar” (K47).

“Öğretmenlerimiz derste bize bağırılmamalı. Bazı öğretmenlerimiz derste çok bağırıyor ve kendini çok yoruyor. Öğretmenler bağırıldıkça bazı öğrenciler de inat ediyor ve yaptıkları davranışa devam ediyor.” (K30).

“Öğretmenlerimizin sınıf içinde disiplinli olmasını isterim. Çünkü bazı arkadaşlarımız bazı derslere önem vermediği için sınıfta kargaşa hâkim oluyor.” (K23).

Tablo 6. Öğretmenlerin ödül uygulamaları (N=50)

Öğretmenlerin Ödül Uygulamaları	f	%
Not, puan verir	23	46
‘Aferin’ der	11	22
Yıldız-artı atar	7	14
Şeker-çikolata verir	6	12
İstedığımız kişiyle oturtur	1	2
Alkışlatır	1	2
Eğlenceli etkinlik yapar	1	2
Toplam	50	100

Tablo 6’ya göre öğrenciler, öğretmenlerin ödül uygulamaları olarak genellikle yüksek not puan verme (f=23), ‘aferin’ deme (f=11), yıldız veya artı atma (f=7), şeker veya çikolata verme (f=6), istenilen kişi ile oturtma (f=1), alkışlatma (f=1) ve eğlenceli etkinlik yapmayı (f=1) tercih ettiklerini belirtmiştir.

Aşağıda bazı öğrencilerin görüşlerine yer verilmektedir:

“Bazı öğretmenler ödül olarak puan verebiliyor. Bence bütün öğretmenler ödül olarak puan verse çok daha iyi olabilir.” (K27).

“Öğretmenlerin ödül uygulamaları şu şekilde olur. Tönelere gelirse 10 puan verirler. İki tane dua okursak 100 verirler. Farklı yerlerden güzel ödüller vererek not ortalamamızı yükseltiyorlar. Ve bu da bizim için çok iyi oluyor.”(K35).

“Öğretmenlerimin ödül uygulamaları çoğunlukla sözlü oluyor. Aferin gibi sözler söylüyorlar. Bu bana yetiyor ancak arkadaşlarıma yetmiyor.”(K23).

“Öğretmenlerde fazla bir ödül uygulaması yoktur. Genelde tebrik edip, aferin derler.” (K39).

Tablo 7. Öğretmenlerin ceza uygulamaları (N=50)

Öğretmenlerin ceza uygulamaları	f	%
Dışarı atar	14	28
Sözleşme imzalatır	14	28
Puan kırar (ders içi)	10	20
Ödev verir	5	10
Bağırır-vurur	2	4
Ceza uygulaması yoktur	2	4
Tahtada bekletir	2	4
İstemediğimiz kişi ile oturtur	1	2
Toplam	50	100

Tablo 7 incelendiğinde, öğrenciler öğretmenlerin sınıftan dışarı çıkarma (f=14), sözleşme imzalatma (f=14), puan kırma (f=10), ödev verme (f=5), bağırma (f=2), vurma (f=2) ve tahtada bekletme (f=2) şeklinde cezalandırma davranışı sergilediklerini ifade etmektedir. Bazı öğrenciler (f=2) ise öğretmenlerin ceza uygulaması olmadığını belirtmektedir.

Bazı katılımcıların öğretmenlerin ceza uygulamalarına ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Derste konuştuğumuz için bazı öğretmenlerimiz ceza olarak dışarı atar ya da sınıfta bir kişi konuştuğu için tüm sınıfı cezalandırır. Ceza olarak da ders işlemez. Bu da bizim yararımıza olmaz.” (K47).

“Öğretmenlerimiz genelde en başta bizleri uyarırlar. Ancak, istenmeyen davranışa devam ediyorsak sözleşme imzalatırlar.” (K27).

“Ceza uygulamaları yoktur. Bu yüzden kimse kötü davranışlarından vazgeçmiyor. Ceza kurallarının biraz daha katı olmasını isterdim.” (K23).

“Öğretmenlerimizin ceza uygulamaları yoktur. Nadiren kızarlar ancak ben kızmalarını da istemem. Çünkü kızınca küçük duruma düşüyoruz.” (K39).

Tablo 8. Beklenen ödül uygulamaları

Beklenen Ödül Uygulamaları	f	%
Not-puan verilmesi	26	52
Hediye verilmesi (şeker, defter)	13	26
Eğlenceli etkinlikler yaptırılması	5	10
Güzel sözler söylenmesi	5	10
Panoya isim yazılması	1	2
Toplam	50	100

Tablo 8 incelendiğinde, öğrencilerin öğretmenlerinden genellikle ödül olarak yüksek not verilmesi (f=26), hediye verilmesi (f=13), eğlenceli etkinlikler yaptırılması (f=5) ve güzel sözler söylenmesi (f=5) beklentisi içinde oldukları görülmektedir. Öğretmenlerden beklenen ödül uygulamalarına yönelik bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Ben küçük puanlar eklemelerini isterdim. Etkinliklere puan ekleyip ders katılımlarını yükseltmelerini isterdim. Böylece hem öğrenciler gayret eder hem de sınıfta küçük yarışlarla yüksek puan almaya çalışırlar.” (K32).

“Bazı öğretmenler ödül olarak puan verebiliyor. Bence bütün öğretmenler ödül olarak puan verse çok daha iyi olabilir, hem bizler için hem de öğretmenler için.” (K27).

“Ben ödül uygulaması olarak öğretmenlerimizin bize sizi çok seviyorum demesini isterdim.” (K1).

Tablo 9. Beklenen ceza uygulamaları

Beklenen Ceza Uygulamaları	f	%
Uyarılma-affedilme	12	24
Sözleşme-tutanak imzalatma	8	16
Ödev verme-(kelime yazdırma)	8	16
Teneffüse çıkarmama	6	12
Dışarıda bekletme	5	10
Tek ayaküstünde bekletme	5	10
Puan düşürme	2	4
Yer değiştirme	2	4
Yerdeki çöpleri toplatma	2	4
Toplam	50	100

Tablo 9’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrenciler, öğretmenlerinin katı ceza uygulamaları yerine genellikle uyarma ve affetme (f=12), sözleşme imzalama (f=8), ödev verme-kelime yazdırma (f=8), teneffüse çıkarmama (f=6), dışarıda bekletme (f=5), tek ayaküstünde bekletme (f=5), puan düşürme (f=2), yer değiştirme (f=2) ve yerdeki çöpleri toplatma (f=2) gibi cezaları verebileceğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerden beklenen ceza uygulamalarına ilişkin bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Öğretmenler ceza olarak kapının önüne koyuyorlar. Ben ceza olarak öğretmenlerin önce uymasını daha sonra ceza vermesini isterim.”(K40).

“Ceza uygulamaları çocuk konuşunca kapının önüne koyuyorlar. Bence kapının önünde değil de onu sınıfın içinde ayakta bekletmeleri daha iyi olur.”(K26).

“Ceza uyguladıkları zaman sınıftan dışarı çıkarır. Sınıfın içinde 5 dakika tek ayaküstünde durup özür dileyerek geçmesini isteriz.” (K8).

Tablo 10. Etkili sınıf yönetimi için öneriler

Etkili Sınıf Yönetimi İçin Öneriler	f	%
Bağırmandan sakın ders anlatmak	16	32
Eğlenceli etkinliklerle, oyunlarla ders anlatmak	13	26
Sohbet ve esprilerle ders anlatmak	9	18
Disiplini sağlamak	4	8
Materyallerle ders anlatmak	3	6
Kızlı erkekli oturtmak	2	4
Dersi yavaş işleme	2	4
Güzel sözler söylemek (bravo, aferin)	1	2
Toplam	50	100

Tablo 10’a göre, öğrenciler öğretmenlerin daha etkili bir sınıf yönetimi gerçekleştirebilmeleri için ders anlatırken bağırılmalarını ve sakın olmalarını (f=16), eğlenceli oyun ve etkinlikler düzenlemelerini (f=13), dersi sohbet ve esprilerle işlemelerini (f=9) disiplini sağlamalarını (f= 4) derste değişik materyaller kullanmalarını (f=3), kız-erkek karma oturma düzeni sağlanmasını (f= 2), dersi yavaş işleme (f=2) ve güzel sözler (bravo, aferin vb.) kullanmalarını (f= 1) istemektedir.

Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Öğretmenler bağırmadan, düzgün ve aynı ses tonuyla dersi eğlenceli bir şekilde anlatabilirler.”(K32).

“Öncelikle öğretmenlerin sınıfı bağırarak susturmaması gerekir. Bağırarak susturmak yerine bize daha hoşgörülü davranırlarsa biz konuşmayız zaten.”(K39).

“Öğretmenler kendini bize iyi gösterebilir, bize sevdirebilir. Her şeye kızıp, bağırmasın. O zaman o öğretmeni sevdiğimiz için dersini dinleriz. Yanlış hareketlerde bulunmasın.”(K38).

“Derslerin daha eğlenceli geçmesini isterim. Öğretmenler eğlenceli etkinlikler yapabilir...” (K17).

“Öğretmenlere konuyu değiştirmeden anlatmalarını, bir konudan diğer konuya hemen geçmemesini, herkesin konuyu anladıktan sonra farklı bir konuya geçmesini öneririm.”(K40).

“Bence önce disiplin sağlamaları lazım. Çünkü disiplin sağlanmazsa çok ses olur. Ve herkes şımarır. Bence yeri geldiğinde bağırma ve disiplini bozanları dışarı çıkarmalıdır...” (K46).

Nitel ve nicel araştırma bulguları birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterliklerinin genel olarak orta düzeyde bulunduğu ve bu konuda üst sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin öğretmenlerinden genel davranışları ile ödül ve ceza uygulamalarına yönelik farklı beklentiler içinde olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Ortaokul 5.6.7. ve 8. sınıflarda öğrenim gören öğrenciler, öğretmenleri 'öğretmen öğrenci ilişkilerine uyma' boyutunda "orta" düzeyde yeterli bulmaktadırlar. Oysa öğretmenleri sınıf yönetimi ilkelerine yüksek düzeyde uymaları beklenmektedir. Gündüz ve Can'ın (2013) bulgularına göre öğrenciler, öğretmenlerini 'öğretmen-öğrenci ilişkilerine uyma' konusunda az yeterli buldukları şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuç, araştırmanın bulguları ile farklılık göstermektedir. Güçlü'ye (2011) göre öğretmenler öğrencilere içten davranmalı, öğrencilerle empati kurmalı, beden dilini ustaca

kullanabilmeli, öğrencilerini dinlemeli, öğrencilerin derse katılımını artırmalı ve öğrencilerini dikkatle gözlemlemelidir.

Öğrenciler, ‘Eğitim öğretime yönelik ilkelere uyma’ konusunda öğretmenleri “orta” düzeyde yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin eğitim öğretim ilkelerine yüksek düzeyde uymaları beklenmektedir. Bu sonuçlar, Gündüz ve Can (2013) tarafından yapılan araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ve davranışları, öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmemesi üzerinde etkin bir rol oynamaktadır. Örneğin; öğretmenin kişiliği, öğrencilere yaklaşımı, dil kullanma biçimi, öğrencilere hitap şekli, sınıfı kontrol tekniği, değer yargıları, konuyu anlatış tarzı, ses tonu gibi özellikler öğrenmeyi etkilemektedir. Öğretmenin iletişim şekli ve iletişim yeterliliği öğrenci davranışları için bir model oluşturmaktadır (Gürsel, 2011). Öğrenciler, öğretmenlerinin sınıf yönetim ilkelerine genel olarak “orta” düzeyde uyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine yüksek düzeyde uymaları beklenirken orta düzeyde uydukları görülmektedir. Araştırmada elde edilen bu sonuç, Gündüz ve Can’ın (2013) araştırma bulgularıyla benzerlik gösterirken, Demirtaş ve Kahveci’nin (2010) araştırma bulgularıyla farklılık göstermektedir.

Öğrenciler, ‘öğretmenler derse hazırlıklı girer’ şeklindeki ölçek maddesini, en yüksek puanla değerlendirmektedir. Bu sonuç, öğretmenlerin eğitim öğretim ilkelerine yüksek düzeyde uyduğunu göstermesi bakımından olumlu bir durum olarak nitelendirilebilir. Öğretmenlerin sınıfa istekle girerek güler yüzlü bir tutum sergilemesi, etrafına enerji ve canlılık katması, derse hazırlığın önemli göstergeleri olarak değerlendirilmektedir. Bu sonuç, Ayçiçek (2007) tarafından yapılan araştırmanın bulgularından farklılık göstermektedir. Memduhoğlu ve Çıkar (2017) tarafından yapılan bir başka araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterliklerine ilişkin ortalama puanlar arasında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark bulunmazken, derse başlama-ilgi çekme davranışları boyutunda ilkökul öğretmenlerinin ortaokul ve lisede çalışan meslektaşlarına göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

‘Öğretmenler öğrencilere isimleri ile hitap eder’ şeklindeki ölçek maddesi ikinci en yüksek ortalama puana sahiptir. Bu sonuç, öğretmenlerin eğitim öğretim ilkelerine yüksek düzeyde uyduklarını göstermesi bakımından

olumlu bir durumdur. Öğretmenler, öğrencilerin isimlerini öğrenerek onlara isimleri ile hitap etmelidir. Elde edilen bulgular, Baburşah (2014), Başarı (2007), Burç (2006), Karadüz ve Sayın (2015), Yüksel (2013) tarafından yürütülen farklı araştırmaların bulgularıyla benzerlik gösterirken, Ayçiçek (2007) tarafından yürütülen araştırmanın bulgularıyla farklılık göstermektedir. Coşkun (2008) tarafından yürütülen araştırmanın bulguları, öğretmenlerin öğrencilere isimleriyle hitap etmeleri konusunda cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılıklar olduğu, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre sınıftaki öğrencilere daha çok isimleriyle hitap ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Başarı (2007) tarafından yapılan araştırmada, ‘öğretmenler her öğrenciyi ismen tanır’ şeklindeki anket maddesine hem öğretmenler hem de öğrenciler “her zaman” yanıtını vermişlerdir. Karadüz ve Sayın’ın (2015) bulgularına göre, öğretmenlerin çoğu, öğrencilerine isimleri ile hitap etmektedir.

‘Öğretmenler öğrencilerle sık sık göz teması kurar’ şeklindeki ölçek maddesi üçüncü en yüksek ortalama puana sahiptir. Bu sonuç eğitim öğretim ilkeleri açısından son derece olumludur. Başarı’nın (2007) araştırma bulgularına göre, ‘öğretmenler öğrencilerle sınıf içi iletişimde göz teması kurar’ ifadesine öğrenciler, “çoğu zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Yüksel’in (2013) araştırma bulgularında ise sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, iletişim alt boyutunda ‘öğrencilerle göz teması kurma’ becerisi öğretmenlerin en çok sahip oldukları yönetim becerisi olarak ortaya çıkmıştır. Koçoğlu’nun (2013) araştırma bulgularına göre ‘öğrenciyle başarılı göz teması kurabilme’ maddesi öğretmenlerin en yetkin olduğu beceriler arasında yer almaktadır. Sivri’nin (2012) araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin çoğunluğu sınıfta öğrencilerle göz teması kurmaktadır. Bu sonuçlar da araştırma sonuçları ile benzerlik taşımakta ve öğretmenlerin sınıfta öğrencilerle göz teması kurmalarının önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

‘Öğretmen dersin konusunu ve amacını tahtanın sol üst köşesine yazar’ şeklindeki ölçek maddesinin en düşük ortalama puana sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuç, öğretmenlerin davranışları bakımından olumsuz bir durum olarak nitelendirilebilir. Dersin konusunu ve amacını tahtaya yazmak, bunları öğrencilere açıklamak öğrenciye derste olma amacını hatırlatır. Derste ne öğreneceğini bilen öğrenci dersi daha dikkatle takip eder. ‘Öğretmen sınıfı yarışmacı bir havadan işbirlikçi bir havaya çeker’ maddesi ikinci en düşük

ortalamaya sahiptir. Öğretmenin sınıf yarışmacı bir havaya sokması olumsuz bir durumdur. Öğretmen öğrenci performansları ile ilgili karşılaştırmalar yapmamalıdır. Sınıfta karşılaştırma yapmak sınıfta bölünmelere, gruplaşmalara yol açabilir.

Öğretmen sınıf kurallarını öğrenci katılımı ile belirler' şeklindeki ölçek maddesinin üçüncü en düşük ortalama puana sahip olduğu görülmektedir. Öğretmen sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirlemelidir. Sınıf kuralları öğrencilerin sınıf içinde uyması gereken, sınıf düzenini sağlayan kurallardır. Öğrencinin uyması gereken kuralları öğrenci belirlemelidir. Kurallara katkı sağlayan öğrenci kendi oluşturduğu kurallara uygun hareketlerde bulunabilir. Bu sonuçlar, Gündüz ve Can (2013), ve Burç'un (2006) araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Yılmaz ve Aydın (2015) tarafından yürütülen araştırmanın bulgularına göre, öğretmenler sınıflarında, parmak kaldırarak söz alma, arkadaşı konuşurken konuşmama, kılık kıyafetinin düzenli olması, ilgili dersin materyallerinin hazırlanması, temizliğe dikkat etme, takım bilincinin sağlanması, ödevlerini zamanında yapmalarının belirtilmesi gibi kurallar oluşturduklarını belirtmişlerdir.

Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeylerine ilişkin öğrenci görüşleri arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Kız öğrenciler, 'öğretmen öğrenci ilişkilerine uyma', 'eğitim öğretime yönelik ilkelere uyma', 'sınıf ilkelerine uyma' konusunda erkek öğrencilere göre öğretmenlerini daha yeterli bulmaktadır. Bayraktar ve Doğan (2014), Demirtaş ve Kahveci (2010) ve Kaya (2009) tarafından yürütülen farklı araştırmalardan elde edilen bulgular bu araştırmadan elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermekte, Başarı (2007), Gündüz ve Can (2013), Korkmaz (2007) ve Taflan (2007) ve tarafından yapılan araştırmaların bulguları bu araştırmadan elde edilen sonuçtan farklılık göstermektedir. Erden'e (2005) göre ilkokul öğretmenleri, kız öğrencileri daha düzenli ve daha aktif olarak değerlendirmekte, erkek öğrencileri ise daha gürültücü oldukları şeklinde değerlendirmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerine ilişkin bu algılarının, öğrencilere karşı davranışlarını da farklılaştırdığı söylenebilir.

Araştırma sonuçları, öğrenci görüşleri arasında sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencileri, öğretmenlerinin öğretmen öğrenci ilişkilerine uyma, eğitim-

öğretime yönelik ilkelere uyma ve sınıf ilkelerine uyma yeterliklerini 5. sınıf öğrencilerinden; 7. ve 8. sınıf öğrencileri ise 6. sınıf öğrencilerinden daha düşük düzeyde görmektedir. Bu sonuçlar, Gündüz ve Can (2013), Korkmaz (2007) ve Taflan (2007) tarafından yürütülen araştırmalardan elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir. Taflan'ın (2007) bulgularına göre, 10–11 yaş grubu öğrenciler, öğretmenlerin sınıf yönetimi stratejilerini hem 12 yaş, hem de 13 yaş grubu öğrencilerden daha olumlu algılamaktadır. Demirtaş ve Kahveci'nin (2010) araştırma bulgularına göre, 4. sınıf öğrencileri kendi öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterliklerini, 5. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bulmaktadır. Demirtaş ve Kahveci'nin (2010) araştırma bulgularına göre, sınıf seviyesi yükseldikçe öğrencilerin kendi öğretmenlerini mükemmel olarak görme seviyesi düşmektedir. Bu sonuçlar, bu araştırmanın bulguları ile benzer niteliktedir.

Araştırmanın nitel verilerine göre, “katılımcıların çoğunluğu öğretmenlerin sınıf ortamında esprili, eğlenceli, güler yüzlü olmasını istemektedir. Çakmak (2011) tarafından yürütülen araştırmadan elde edilen bulgulara göre, olumlu bir sınıf iklimi oluşturmada öğretmenler yeri geldiğinde mizah yönlerini ortaya çıkarmalıdır. Katılımcıların bir bölümü ise öğretmenlerin ‘bağırması’, ‘kızgın olmaması’ gerektiğini belirtmiştir. Gözütok'un (1997) yürüttüğü araştırmadan elde ettiği bulgulara göre, öğrenciler kızmayan, bağırmayan, affeden öğretmen istediklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar, bu araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Erden'e (2005) göre, öğretmenin sınıfta sürekli yüksek sesle öğrencileri uyarması, dersin daha çok kesintiye uğramasına neden olmaktadır. Bu yüzden, verimli bir öğrenme-öğretme ortamının sağlanmasında öğretmenlerin olumlu tutum ve davranışlar sergilemeleri büyük önem taşımaktadır.

Katılımcıların bir bölümü, öğretmenin ödül uygulaması olarak “aferin” dediğini belirtmiştir. Ders sırasında yapılan övgü, öğrencilerin derse katılımını arttırmakta ve motive etmektedir. Katılımcıların çoğunluğu, öğretmenlerin ödül uygulaması olarak not-puan verdiğini belirtmiştir. Good ve Propy'ye (2000) göre, not verme, takdir etme, materyal ödülleri, etkinlik ödülleri, öğretmenin ilgisi, birlikte yapılacak etkinlikler sınıfta öğrencilere ödül olarak verilebilir (Akt., Ergün, 2012). Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük ölçüde öğretmenlerinden ödül olarak not-puan vermesini beklediği

görülmektedir. Bu beklenti, eğitim sistemimizde öğrenci başarısını değerlendirmenin nota dayalı olması, geleneksel öğretmen yaklaşımları ve sınıf geçme sistemi ile açıklanabilir.

Ödül istenen davranışı güdüler, davranışı pekiştirir. Ödül doğal olmalı, zorlamamalı, tüm öğrencilere verilmelidir. Öğrencinin çalışmasının beğenildiğini belirtmek de bir çeşit ödüldür (Ercan, 2011). Bazı katılımcılar, öğretmenlerin ödül olarak ‘güzel sözler söylemesini’ beklemektedir. Bu sonuçlar, öğrenciler sınıf içinde takdir edilmek istediğini göstermektedir. Bu beklenti, 5. 6. ve 7. sınıf öğrencileri tarafından ifade edilmiştir. 8. sınıf öğrencilerinin güzel söyler söylenmesi yönünde bir beklentisi bulunmamaktadır. Yiğit (2011), sınıf içinde yapılan övgünün öğrencilerin yaşları büyüdükçe diğer öğrencileri rahatsız edebildiğini ifade etmektedir. Bu durum övülen öğrenci ile diğer öğrencilerin ilişkilerinin bozulmasına yol açabilir.

Katılımcılar, öğretmenlerin ceza uygulaması olarak “dışarı atma” ve “sözleşme imzalatma” yöntemini kullandığını belirtmiştir. Bu sonuç, Alkan’ın (2007) araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Sözü edilen araştırmanın bulgularına göre, öğretmenler istenmeyen öğrenci davranışları karşısında en çok öğrenciyi dersten çıkarma, öğrenciyi teneffüse çıkarmama, cezalarını vermektedir. Öğrencilerin dersten çıkarılması, öğrenciyi arkadaşlarının ilgi ve dikkatinden yoksun bırakabilir. Bu yöntem, özellikle olumsuz davranarak arkadaşlarının ilgi ve dikkatini çekme ihtiyacında olan öğrenciler üzerinde etkilidir. Öğretmenler bu tür yaptırımları seyrek olarak kullanmalıdır. Çünkü, öğrencinin dersten dışarı çıkarılması, öğrencinin dersi kaçırmaya ve öğrenmesinin engellenmesine, ayrıca derste sıkıldığı zamanlarda dışarı çıkabilmek için istenmeyen davranışı sergilemesine neden olabilir.

Araştırmaya katılan öğrenciler, öğretmenlerin yaptırım olarak kendilerini uyarmasını ve affetmesini beklemektedir. Erden’e (2005) göre, öğrenciler yaptıkları olumsuz davranış ile aldıkları ceza arasında bağ kurabildikleri zaman davranışlarını değiştirebilir. Katılımcılar, öğretmenlerinden kendilerine ‘dışarıda veya tek ayaküstünde bekletme’ şeklinde yaptırımı uygulamasını istemektedir. Öğrenciler bir anlamda yaptırımın sınıftan soyutlanma şeklinde uygulanmasını istemektedir. Öğrenciyi sınıf ortamından soyutlamak, öğrenciyi bir tür yalnız bırakmak

anlamına gelmektedir. Öğretim etkinliklerinden soyutlanma kimi öğrenciler için yaptırım olarak görülürken, kimi öğrenciler için ödül olarak görülebilir (Çelik, 2012). Bu yüzden öğretmenler, sınıf içinde istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı uygulanacak yaptırımlarda dikkatli olmalıdır.

Araştırmaya katılan öğrenciler, etkili sınıf yönetimi için öğretmenlerin ‘bağırmandan sakın bir şekilde ders anlatmasını’ önermektedir. Bu sonuç, öğretmenlerin sınıfta ders esnasında istemeden çok fazla anlık tepkide bulunduğu şeklinde değerlendirilebilir. Erdoğan’a (2011) göre, bağırarak, hakaret etmek, azarlamak, zor kullanmak, tehdit etmek, küçümsemek, öğrenciler açısından olumsuz öğretmen davranışlarıdır. Öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumu olumsuz ise bu durum öğrencileri olumsuz davranışlara yönlendirebilir. Sonuç olarak, öğretmenlerin öğrencilere karşı daha olumlu bir tutum ve davranış sergilemeleri gerekmektedir. Sezer’in (2018) araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin sınıf yönetimi anlayışı öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal gelişimini etkileyen önemli değişkenlerden biri olduğu için öğretmenler, insan odaklı bir sınıf yönetimi anlayışına sahip olmalıdır. Çünkü, öğretmenlerin sınıfta katı ve otoriter bir tutum sergilemeleri, öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumsuz etkilemekte, demokratik ve insan odaklı bir tutum sergilemek ise öğrenme ve öğrencilerin kişilik gelişimi üzerinde olumlu etkilere sahip olmaktadır. Aydın’ın (2014) bulgularına göre, öğretmenlerin sınıf ortamında sergilediği olumsuz tutum ve davranışlar öğrencilerin akademik ve psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu bulgular da, öğretmenlerin derste bağırmandan sakın bir şekilde ders anlatmaları gerektiğinin önemini doğrulamaktadır.

Araştırmaya katılan öğrenciler, öğretmenin dersi eğlenceli etkinliklerle, oyunlarla, materyallerle, sohbet şeklinde işlemelerini istemektedir. Özdemir’e (2011) göre, öğretmen bazen öğrencilerle ders dışında sohbetler etmeli, zaman zaman mizahtan yararlanmalı, espriler yapmalıdır. Dostça ama mesafeli, esprili ama alay etmeyen, empatik ve anlayışlı olmalıdır. Öğretmen vermek istediği kazanımları ne kadar oyunlaştırabilirse, derste ne kadar çok kaynak, materyal, araç gereç kullanırsa eğitim süreci de o oranda nitelikli ve kalıcı olabilmektedir.

Öğrencilere dersi sevdirmenin yollarından biri de derslerde mizahı kullanmak ve öğrencilerin de mizah kullanmalarına fırsat vermektir. Sadece

dersin başında değil dersin monotonlaştığı zamanlarda da öğretmen espriden yararlanabilir. Mizahtan yararlanmak öğrencilerin yaratıcılığını artırır, öğrenmeyi zevkli hale getirir, öğrencilerin bilgi edinmeleri ve bilginin kalıcılığı artar, öğrencilerin eğitimsel mesajlara dikkat süresi artar (Akkaya, 2011). Araştırmanın bulgularına dayalı olarak, öğretmenlerin sınıf yönetiminde etkili olabilmeleri için öğrencilerin ihtiyaçlarını ve beklentilerini dikkate almaları gerektiği söylenebilir.

Öneriler

Eğitim öğretimin niteliğinin artırılması ve öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterliklerinin geliştirilebilmesi için öğretmenlerin gereksinim duyduğu konularda hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlere önem verilmelidir. Üst düzey eğitim yöneticilerinin öğretmen seçme, yetiştirme ve istihdam politikalarını gözden geçirmesi gerekmektedir. Öğrencilerin sınıf ortamında beklenen davranışları sergilemesinin özendirilmesinde öğrencilerin sınıf kuralları konusunda bilgilendirilmesi, öğrenci ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınması yararlı olabilir. Aday öğretmenlerin yetiştirilmeleri sürecinde sınıf yönetimi uygulamalarının etkili bir şekilde yürütülmesi sağlanmalıdır. Öğretmenler, değişen öğrenci ve veli beklentilerini karşılama konusunda kendilerini geliştirmeye özendirilebilir. Bu araştırma, ortaokul öğrencilerinin katılımı ile karma araştırma modelinde yürütülmüştür. Farklı modellerde ve katılımcılarla bu konuya ilişkin farklı araştırmalar yürütülebilir.

Kaynakça

- Ada, Ş. (2007). *Sınıf yönetimi*. Zeki Kaya (Ed.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Alkan, H. B. (2007). *İlköğretim öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla baş etme yöntemleri ve okulda şiddet*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Akkaya, M. (2011). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetim becerileri ile mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul İli Şişli ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayçiçek, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin uyguladıkları sınıf yönetimindeki öğretmen-öğrenci ilişkilerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, A. (1998). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, A. (2014). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baburşah, D. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetim eğilimlerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baloğlu, N. (1998). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki planlama yeterlikleri hakkında ilköğretim müfettişlerinin görüşleri. *VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Başar, H. (2010). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Başarı, A. (2007). *Sınıf içi iletişim aksaklıklarına yönelik öğretmen öğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Bayraktar, V. H. ve Doğan, C. (2014). Beşinci sınıf öğrencilerinin öğretmenleri ile arasındaki iletişimin değerlendirilmesi. *13. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, Türkiye, 29-31 Mayıs 2014.
- Burç, D. E. (2006). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterlilikleri* (Hatay İli örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, E. ve Baksı, O. (2014). Öğrencilerin sınıf içi tutum ve davranışlarının öğretmenlerin sınıf yönetimi başarısına etkisi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), (Özel Sayı), 86-101.
- Coşkun, H. (2008). *İlköğretim okulları I. kademe 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin öğrencileriyle karşılaştıkları iletişim sorunları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çakmak, M. (2011). *Sınıf yönetimi*. Leyla Küçükahmet (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Çalık, T. (2011). *Sınıf yönetimi*. Leyla Küçükahmet (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, V. (2012). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demirtaş, H. (2005). *Etkili sınıf yönetimi*. Hüseyin Kıran (Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirtaş, Z. ve Kahveci, G. (2010). Öğrenci algılarına göre 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterlikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 18-29.
- Ercan, L. (2011). *Sınıf yönetimi*. Leyla Küçükahmet (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Erden, M. (2005). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erdoğan, İ. (2011). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Ergün, M. (2012). *Sınıf yönetimi*. Emin Karip (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.

- Gözütok, F. D. (1997). Nasıl bir öğretmen? *Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi. (23-24 Ekim 1997), 227-234.
- Güçlü, N. (2011). *Sınıf yönetimi* (12. Baskı). Leyla Küçükahmet (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Gündüz, Y. ve Can, E. (2013). Öğrenci görüşlerine göre ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 19 (3), 419-446.
- Gürsel, M. (2011). *Sınıf yönetimi*. Musa Gürsel (Ed.). Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Karadüz, A. ve Sayın, H. (2015). Öğretmenlerin derslerindeki konuşma edimlerinin öğrencileriyle iletişimlerine etkisi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(11), 883-908.
- Kaya, G. (2009). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterliliklerine ilişkin yönetici, öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koçoğlu, A., M. (2013). *İlkokullardaki sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerinin çok boyutlu olarak incelenmesi* (İstanbul İli Sancaktepe örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Korkmaz, N. (2007). *İlköğretim okullarında etkili sınıf yönetiminde öğretmen davranışlarının incelenmesi İstanbul-Tuzla ilköğretim okullarında pilot bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.
- Memduhoğlu, H. B. ve Çıkar, İ. (2017). Öğretmenlerin öğretme öğrenme anlayışları ile sınıf yönetimi yeterlikleri arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), ss.272-285.
- Özdemir, E. İ. (2011). *Sınıf yönetimi*. Çağatay M. Özdemir (Ed.). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Özdemir, S. M. (2011). *Sınıf yönetimi*. Çağatay M. Özdemir (Ed.) Ankara: Pegem Yayınevi.
- Özdemir, S. (2011). *Sınıf yönetimi*. Çağatay M. Özdemir (Ed.). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd Ed.). Thousand Oaks, Calif : Sage Publications, Inc.
- Selçuk, Z. (2000). *Okul deneyimi ve uygulama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sezer, Ş. (2018). Öğretmenlerin sınıf yönetimi tutumlarının öğrencilerin gelişimi üzerindeki etkileri: Fenomenolojik bir çözümleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 534-549.
- Sivri, D. G. (2012). *İlköğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi eğilimlerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ankara.
- Taflan, A. (2007). *Öğretmen görüşleri ve öğrenci algısıyla sınıf yönetimi stratejilerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Teddlie, C. ve Tashakkori, A. (2015). *Karma yöntem araştırmalarının temelleri*. (Çev. Yüksel Dede ve Selçuk Beşir Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yalçın, G. (2007). *Ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetiminde gösterdikleri davranışların demokratikliğine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Z. N. ve Aydın, Ö. (2015). İlköğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 148-164.

- Yiğit, B. (2011). *Sınıf yönetimi*. Mehmet Şişman ve Selahattin Turan (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Yüksel, A. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerinin değerlendirilmesi (Afyonkarahisar İli Örneği)*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

